

مطالعاتی
در
آثار جامعه‌شناسان کلاسیک

جلد اول

ریمون بودن

ترجمه‌ی باقر پرهام

Etudes sur les Sociologues Classiques

Raymond Boudon

مطالعاتی در آثار جامعه‌شناسان کلاسیک

ریمون بوذن

ترجمه‌ی باقر پرهام

طرح جلد از علی عامه‌کن

چاپ اول اسفند ۱۳۸۳، شماره نشر ۷۳۲، ۱۶۰۰ نسخه، چاپ غزال

شابک: ۸-۸۱۵-۳۰۵-۹۶۴

نشرمرکز، تهران، صندوق پستی ۱۴۱۵۵-۵۵۴۱

کتابفروشی نشرمرکز: خیابان دکتر فاطمی، رویروی هتل لاله

خیابان باباطاهر، شماره‌ی ۸، تلفن: ۸۹۷۰۴۶۲-۳

E-mail: info@nashr-e-markaz.com

کلیه‌ی حقوق محفوظ و متعلق به نشرمرکز است

بوذن، ریمون، ۱۹۳۴- م. Boudon, Raymond

مطالعاتی در آثار جامعه‌شناسان کلاسیک / ریمون بوذن؛ ترجمه‌ی باقر پرهام -

تهران: نشرمرکز، ۱۳۸۳.

هشت، ۳۱۰ ص. - (نشرمرکز؛ شماره‌ی نشر ۷۳۲)

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیفا. (ج. ۱) ISBN: 964-305-815-8

۱. جامعه‌شناسی ۲. جامعه‌شناسان. الف. پرهام، باقر، ۱۳۱۳-

مترجم. ب. عنوان.

۳۰۱ HM۵۵/۶ م ۶

۸۳-۳۴۸۸۹ م

کتابخانه ملی ایران

فهرست

توضیح مولف ۱

I

قدرت اجتماعی: نواخت‌هایی چند در مایه‌ای توکویلی ۱۱

مفهوم کلی قدرت اجتماعی	۱۲
قضیه مورد نظر توکویل آیا درست است یا غلط؟	۱۶
مورد فرهنگ	۱۷
مورد آموزش و پرورش	۲۰
در کشورهایی غیر از فرانسه	۲۵
دیگر ابعاد قدرت اجتماعی	۲۸
جباریت کارشناسان	۳۰
جباریت اقلیت‌ها	۳۴
جباریت «عقیده کلی»	۳۵
چاره‌جویی‌ها	۴۱
مقاومت در برابر قدرت اجتماعی	۴۶
منابع این فصل	۴۸

II

اخلاق پروتستانی ماکس وبر: جمع‌بندی بحث‌های انجام شده در این زمینه	۵۰
انگیزه‌های ماکس وبر	۵۱

نظریهٔ وبر	۵۴
انتقادهای وارد شده بر نظریهٔ وبر: همخوانی نظریه با داده‌های توسعه	۵۷
داده‌های امر توسعه که به ظاهر با نظریهٔ وبر ناسازگار هستند	۵۷
داده‌هایی که نظریهٔ وبر قادر به تبیین آنها نیست	۵۹
آیا این انتقادهای نابودکننده‌اند؟	۶۲
فرضیه‌های روان‌شناختی	۶۴
نظریهٔ کلی	۷۴
جمع‌بندی	۸۲
منابع این فصل	۸۷

III

دورکیم و وبر: همگرایی در روش ۸۹

معرفت‌شناسی آزمون‌ی در برابر معرفت‌شناسی غیرآزمون‌ی	۹۲
نظریهٔ جادو	۹۷
در کتاب خودکشی نیز همین معرفت‌شناسی را باز می‌یابیم	۱۱۶
دلایل «وجدان کاذب» دورکیم	۱۲۶
منابع این فصل	۱۳۳

IV

یک صد سال پس از نگارش قواعد، آیا این کتاب هنوز باید خوانده شود؟ ۱۳۵	
(مصاحبهٔ ماسیمو بورلاندی با ریمون بوئن)	۱۳۵
منابع این فصل	۱۶۳

V

مشکل‌های فلسفهٔ تاریخ در آثار زیمل: تبیین در علوم اجتماعی ۱۶۵	
منابع این فصل	۲۱۹

VI

پدیدهٔ ایده‌ئولوژی: در حاشیهٔ قرائتی از نوشته‌های پارتو ۲۲۰	
منابع این فصل	۲۶۳

VII

«تحلیل تجربی کنش» به سبک لازارسفلد و مقایسه آن با

سنت جامعه‌شناسی ادراکی وبر ۲۶۴

۲۶۶	 سنت جامعه‌شناسی ادراکی
۲۶۹	 تحلیل تجربی کنش از دیدگاه لازارسفلد
۲۷۷	 چند مثال از تحلیل تجربی کنش
۲۷۷	 هجوم مریخی‌ها
۲۸۲	 ماریانتال
۲۸۳	 رأی دادن
	چرا خود لازارسفلد از همگرایی روش‌اش با روش جامعه‌شناسی ادراکی
۲۸۵	 آگاه نبود؟
	چرا لازارسفلد متوجه اهمیت سنت جامعه‌شناسی ادراکی در تحلیل‌های
۲۸۸	 جامعه‌شناختی در مقیاس کلان نبوده
۲۹۱	 نیازی مبهم به این اصطلاح سوم
۲۹۳	 منابع این فصل
۲۹۵	 ضمیمه
۲۹۵	 سخنرانی در مراسم پرده‌برداری از نام کوچه دورکیم
۲۹۵	 در پاریس، ۷ دسامبر ۱۹۹۶
۳۰۲	 نمایه

توضیح مؤلف

به تشویق چند تن از دوستانم، تصمیم گرفتم مجموعه‌ای از مقاله‌هایی را که دربارهٔ برخی از جامعه‌شناسان کلاسیک - مانند توکویل^۱، دورکیم^۲، ماکس وبر^۳، زیمل^۴، پارتو^۵، لازارسفلد^۶ - نوشته بودم، با عنوان «مطالعاتی در آثار جامعه‌شناسان کلاسیک»، در این کتاب یکجا منتشر کنم.

عنوان «مطالعات»^۷ را از آن رو برگزیده‌ام که هدف هیچ‌یک از این متون معرفی کلی آثار جامعه‌شناسان مورد بحث در این مجموعه نیست؛ در هر یک از این مقاله‌ها، برعکس، جنبه‌ای خاص یا موضوع معینی از آثار این جامعه‌شناسان مطرح شده است و من کوشیده‌ام تا اهمیت کنونی آن را برای علوم اجتماعی نشان دهم.

کوشش برای معرفی آثار دورکیم، ماکس وبر و دیگر پیشگامان جامعه‌شناسی در کلیت آنها، به تقریب به نحو اجتناب‌ناپذیری این

1. Tocqueville 2. Durkheim 3. Max Weber 4. Simmel 5. Pareto
6. Lazarsfeld 7. études

احساس را در خواننده ایجاد می‌کند که جامعه‌شناسی کلاسیک مجموعه‌ای است که از یک رشته آیین‌های کم و بیش در خود بسته ساخته شده است. درست مثل احساسی که، به عنوان مثال، از نام و عنوان کتاب ریمون آرون - *مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی*^۱ - البته صرف‌نظر از شایستگی‌های این اثر، به خواننده دست می‌دهد. در کتاب آرون، جامعه‌شناسی دورکیم آن‌چنان از جامعه‌شناسی وبر، یا از جامعه‌شناسی توکویل و پارتو، متفاوت می‌نماید و به حدی دارای مزاج ویژه خویش است که خواننده در نمی‌یابد مبنای وعده‌ای که در عنوان کتاب نهفته است در کجاست: معلوم نیست چه‌گونه می‌توان از سیر اندیشه، در معنای واحد کلمه، در جامعه‌شناسی سخن گفت، یا چه‌گونه می‌توان اندیشه هر یک از مولفان مورد بحث در آن کتاب را مرحله‌ای از یک راه واحد که خط سیر آن به درستی مشخص نیست دانست.

من به سهم خودم همیشه تحت تأثیر درستی این جمله پارتو بوده‌ام که در رساله جامعه‌شناسی عمومی‌اش به‌طور معترضه می‌گوید: «اغلب از اندیشه این یا آن مؤلف سخن می‌گویند؛ این حرف گاهی درست و اغلب نادرست است». راستی هم آیا، [فی‌المثل] زیمل نویسنده فلسفه حیات^۲ «همان» مؤلفی است که فلسفه پول^۳ را نوشته است؟ آیا «نگرانی اصلی» وبر، چنانکه یکی از مفسران‌اش ادعا کرده، این بوده است که روشن کند تاریخ مغرب در نوع خودش یگانه است؟ یا، چنانکه مفسر دیگری

1. *Les étapes de la Pensée Sociologique*

به همین نام توسط مترجم کتاب حاضر به فارسی برگردانده شده است. نک: ریمون آرون، *مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی*، متن بازبینی شده، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، ۱۳۷۷.

2. *Lebensphilosophie* 3. *Philosophie de L'argent*

خواسته است، این بوده که ویژگی‌های ذاتی مدرنیته را بشناسد؟ آیا وبر، چنانکه مفسر سوّمی می‌خواهد، پدر نسبیّت‌گرایی بوده؟ آیا [اصولاً] فرض وجود این‌گونه «نگرانی اصلی» فرضی سودمند است و جالب خواهد بود که دنبال چنین چیزی بگردیم و نشان‌اش بدهیم؟ آیا نه این است که صرف طرح چنین مسائلی بدان ماند که خود را به نوعی ساده‌اندیشی محکوم کنیم یا حتی به نوعی فروکاستن اندیشه‌های دیگران؟ آیا با خواباندن این مؤلفان در نوعی تخت‌خواب پروکوستی^۱ در خطر آن قرار نمی‌گیریم که وجه اساسی چیزی را که کارمان همانا پژوهش آن است نادیده بگیریم و از کنارش بگذریم؟ در هر صورت، یک چیز مسلم است: صرف نظر از موضوع اصل وحدت‌بخش در آثار جامعه‌شناسان کلاسیک، همیشه می‌توان مسائلی دیگر را در آثار آنان پیش کشید.

موضوع بحث من در نوشته‌هایی که به دنبال این مطلب خواهند آمد این نیست که اندیشه توکویل، وبر، زیمل و دیگران را «در قالب واحدشان» معرفی کنم، بلکه می‌خواهم بینم اهمیت برخی استنباط‌ها، برخی تحلیل‌ها، برخی جهت‌گیری‌های پیشنهادی این جامعه‌شناسان کلاسیک از نظر تحلیل و ادراک پدیده‌های اجتماعی چیست. به عبارت دیگر، هدف من این نبوده است که آثار این مؤلفان را به عنوان آثار متفکرانی در نظر بگیرم که گویا در صدد ایجاد نوعی دستگاه فکری، نوعی «بینش از جامعه» یا نوعی آیین فکری بوده‌اند، بلکه هدف من این است که آن آثار را همچون اثر دانش‌پژوهانی^۲ در نظر بگیرم که خواسته‌اند در باب

1. Procuste

2. scientifique

پدیده‌هایی معمایی تبیین‌هایی قانع‌کننده ارائه دهند، مثل نقشی که هر اهل علمی برای خودش قائل است؛ مولفانی که از خود پرسیده‌اند بهترین وسیله‌ها برای رسیدن به چنین مقصودی کدام‌اند و چه گونه می‌توان آنها را به کار بست.

اگر این خط تحلیلی در پیش گرفته شود معلوم خواهد شد که احساس دگرسانی حاصل از کنار هم گذاشتن «جامعه‌شناسی توکویل»، «جامعه‌شناسی مارکس»، «جامعه‌شناسی دورکیم»، «جامعه‌شناسی وبر»، که در آغاز کار به تحلیلگر دست می‌دهد، دوامی نمی‌آورد و تا حدود زیادی تخفیف می‌یابد.

حق با روبرت نیسبت^۱ بود که در اثر درخشان‌اش، سنت جامعه‌شناختی^۲، می‌گفت جامعه‌شناسان کلاسیک شایسته آن‌اند که در حکم اعضای یک خانواده شمرده شوند، زیرا، راء مزاج‌های شخصی و تفاوت‌های موجود مابین آنان، همگی دارای استنباط‌های مفهومی مشترکی هستند (به عنوان مثال، همگی آنان - از خلال واژه‌هایی که در نزد هر کدام متفاوت از دیگری است - به تمایز موجود میان اجتماع^۳ و جامعه^۴، و امر لاهوتی^۵ و امر ناسوتی^۶، واقف‌اند).

در صفحات بعدی کتاب حاضر خواهیم دید که [وجه مشترک آنان به همین جا ختم نمی‌شود، بلکه] از لحاظ نظری نیز جامعه‌شناسان کلاسیک

→ چنانکه در جای دیگر نیز توضیح داده‌ایم (تاریخ فلسفه در قرن بیستم، نشر آگه، ۱۳۸۰، ص ۱۷۹، حاشیه ۲) اصطلاح فوق را نمی‌توان دانستند، معادل *savant* ترجمه کرد؛ این دو مفهوم تفاوت معنایی دارند. در ترجمه تاریخ فلسفه در قرن بیستم اصطلاح علم‌پژوه را برای این کار به کار برده بودیم. ولی به نظر می‌رسد اصطلاح رایج دانش‌پژوه بهتر بتواند جا بیفتد. م

1. Robert Nisbet 2. Tradition Sociologique 3. communauté 4. société
5. le sacré 6. le profane

دارای وجوه مشترکی هستند. به عنوان مثال، توکویل، وبر، دورکیم و پارتو همگی به این نکته پی برده‌اند که تبیین علمی مسألهٔ باورهای جمعی به نحوی درخور پذیرش، از نظر جامعه‌شناسی، موضوعی است در عین حال ترسناک و اساسی. آنان همگی آگاه‌اند که مسألهٔ مربوط به شیوهٔ درست تحلیل مناسبات موجود میان رفتارهای فردی و پدیده‌های جمعی نیز همان‌قدر که اساسی است دشوار هم هست. همگی دریافته‌اند پاسخی که جامعه‌شناس علی‌الاصول می‌تواند در مسألهٔ اصول رفتار کنشگران اجتماعی داشته باشد یکی از کلیدهای کارآمدی علوم اجتماعی است. همگی آنان دریافته‌اند که شرایط حاکم بر علوم اجتماعی کدام‌اند و از آنجا که این علوم بر آن‌اند که نخستین هدف‌شان عبارت است از ایجاد دانشی استوار بر پایهٔ پدیده‌های اجتماعی، کوشیده‌اند نشان دهند که در وجود آن شرایط تردیدی نمی‌توان کرد. و همگی به وسائلی اشاره کرده‌اند که به کمک آنها می‌توان به تحلیلی با خصلت علمی دست یافت که اجبارهای برآمده از سوی دستگاه‌های اجتماعی و اختیار کنشگران، هر دو، در قالب آن حفظ شود.

به همین دلیل، جامعه‌شناسان کلاسیک به تحلیل‌هایی رسیده‌اند که وجودشان برای سردرآوردن از اسرار جوامع، از جمله جوامعی که ما در آن‌ها به سر می‌بریم، ضرورت دارد.

در متن مربوط به توکویل، در کتاب حاضر، کوشش شده است تا معنای مفهوم کلی «قدرت اجتماعی» درک شود. این مفهوم در روایت دوم دموکراسی در آمریکا^۱، بارها و بارها به صورتی وسواس‌آمیز به کار رفته است. با اینهمه، کمتر کسی از بین مفسران آثار توکویل به آن توجه کافی

نشان داده است. شاید دلیل‌اش این بوده که محتوای این مفهوم کلی در نگاه نخست نادریافتنی می‌نماید. واقع امر این است که این مفهوم کلی به انواع اجبارهایی که «جامعه» بر افراد وارد می‌آورد، بویژه به «جباریت» عقیده عمومی و فشار حاصل از آن بر باورها و نگره‌های افراد، اشاره می‌کند و حکایت از تحلیل‌هایی دارد که مقدم بر دستاوردهای مهم علوم اجتماعی مدرن در این موضوع‌اند. من توجه خودم را به این موضوع مدیون ریمون پولن^۱ هستم که به من پیشنهاد کرد در باب این مطلب گزارشی به آکادمی علوم اخلاقی و سیاسی، که آن زمان وی بر آن ریاست داشت، ارائه دهم.

متنی که به مطالعه آثار ماکس وبر اختصاص یافته می‌کوشد تا حاصل بحث‌هایی را که به دنبال انتشار کتاب اخلاق پروتستانی^۲ درگرفته‌اند جمع‌بندی کند. دقت شایان توجه دلائل رد و بدل شده در طی این بحث‌ها به حدی است که می‌توان آن‌ها را نمونه‌ای از یک بحث علمی در معنای استثنایی کلمه دانست. این امر واقع که چنین بحثی سرانجام به نتیجه‌ای روشن انجامیده است بیانگر آن است که اصل موضوعه جامعه‌شناسی ادراکی^۳ در معنای وبری کلمه، تا چه حد درست بوده، اصلی که تبیین پدیده‌های اجتماعی در مقیاس کلان را بر مبنای ادراک نگره‌ها و کنش‌های فردی قرار می‌دهد که علت آن پدیده‌ها هستند. بدین سان، اگر جامعه‌شناس [در تبیین پدیده‌های اجتماعی] به فرضیه‌هایی روان‌شناختی، حتی فرضیه‌های پیچیده - مانند فرضیه‌هایی که وبر در کتاب اخلاق پروتستانی بدان‌ها استناد کرده است - متوسل شود این امر به هیچ وجه به معنای آن نیست که وی از قواعد عادی استدلال و اثبات

در یک بحث علمی دور شده است. مطلب مربوط به کتاب وبر به مناسبت مشارکت من در گردهمایی برای بحث درباره کتاب آلن پرفیت^۱، که به ابتکار «انستیتو دو فرانس»^۲ صورت گرفته بود، نوشته شده است.

در متنی که به بحث در باب رابطه دورکیم و وبر می‌پردازد، مانند مطلبی که به مطالعه خود دورکیم اختصاص یافته، بر ابهاماتی تأکید شده است که مایه تمامی غنای موجود در آثار جامعه‌شناس بزرگ فرانسوی است. اندیشه دورکیم - و بویژه تلقی او از علم - سرشار از اصولی است که از اگوست کنت^۳ به وی به ارث رسیده است. در حالی که کار تحقیقی دورکیم چنان است که گویی خود او دائم در حال نقض آن اصول است. دورکیم بر آن است که روان‌شناسی را از حوزه جامعه‌شناسی کنار بگذارد، ولی اوج مهارت و بارآوری اندیشه‌اش بهتر از هر جا درست در هنگامی ظاهر می‌شود که وی نشان می‌دهد این یا آن پدیده جامعه‌شناختی در مقیاس کلان وقتی به خوبی تبیین می‌گردد که به دلائل افراد برای پرداختن به اعمال یا باور داشتن به اعتقاداتشان توجه کنیم. مطلب مربوط به رابطه دورکیم و وبر - که در واقع بیشتر به دورکیم می‌پردازد - بازنوشت گزارشی است که من به گردهمایی ترتیب یافته از سوی «انجمن جامعه‌شناسان فرانسوی زبان»، که به همّت مونیک هیرشهورن^۴ و ژاک کونن-هوتر^۵ برگزار شده بود، ارائه دادم. در حالی که مطلب مربوط به خود دورکیم بازنوشت مصاحبه‌ای است با ماسیمو بورلانندی^۶ که نخست در مجله سوئیسی جامعه‌شناسی^۷ منتشر شده است.

1. Alain Peyrefitte 2. Institut de France 3. Auguste Comte

4. Monique Hirschhorn 5. Jacques Coenen-Huther 6. Massimo Borlandi

7. Revue suisse de sociologie

متن مربوط به زیمِل تفسیری است بر یکی از کتاب‌های این مؤلف به نام *مشکل‌های فلسفه تاریخ*^۱، که کمتر از همه آثار او شناخته و خوانده شده است. این کتاب دشوار، که مؤلف‌اش چند بار در آن دست برده و تغییرش داده است، نمونه تفکر فوق‌العاده عمیقی درباره موضوع نسبت موجود میان ادراک کنش‌های فردی و تبیین پدیده‌های اجتماعی در مقیاس کلان است. بحثی که مؤلف در این کتاب درباره تفاوت تعبیر^۲ و تبیین^۳ ارائه می‌دهد، بویژه، زداینده بسیاری از ابهاماتی است که همیشه در باب توانایی علوم اجتماعی برای رسیدن به درجه‌ای از یقین که علوم طبیعت بدان دست یافته‌اند وجود دارد. این کتاب زیمِل را خود من به زبان فرانسه ترجمه کرده‌ام، و متنی که در کتاب حاضر ارائه می‌شود بازنویست مطالب اساسی دیباچه‌ای است که بر آن ترجمه نوشته بودم.

متن مربوط به پارتو به نظریه «مشتقات»^۴ در آثار این جامعه‌شناس می‌پردازد، به عبارت دیگر، پاسخی را پیش می‌کشد که او به این مساله داده است که چرا افراد در اجتماع همیشه نسبت به افکار نامطمئن، سست و نادرست اعتماد نشان داده و این‌گونه افکار را باور کرده‌اند. تحلیل سرشار از موشکافی‌های پارتو از این‌گونه افکار و لغزش‌های استدلالی موجود در آنها نشانه این امر واقع است که از نظر وی دلایل باورهای مردم در عین حال علت آنها نیز هستند، هرچند که او این‌گونه دلایل را دلایل پوششی می‌شمرد. پارتو، در این‌جا مساله‌ای اساسی را پیش می‌کشد که حتی امروزه روز نیز توسط علوم اجتماعی به درستی حل نشده است. متن مورد بحث بازنویست گزارشی است که من افتخار عرضه آن را در جریان *Lettura Fulvio Guerrini*، در دانشگاه تورن (Turin)، داشتم و پیش از این به

1. *Les Problèmes de la Philosophie de l'histoire* 2. *interprétation*
3. *explication* 4. *dérivations*

زبان فرانسه در یکی از شماره‌های سالنامه جامعه‌شناسی منتشر شده است.

سرانجام به متن مربوط به لازارسفلد می‌رسیم که می‌کوشد اهمیت برنامه‌ای را که لازارسفلد «تحلیل تجربی کنش» می‌نامد تشریح کند. در این برنامه به مسأله‌ای برمی‌خوریم که مسأله همه جامعه‌شناسان کلاسیک بوده، منظورم مسأله مربوط به دلائل کنش‌ها، نگره‌ها و باورهاست و این که جامعه‌شناس به چه شیوه نیکویی می‌تواند تحقیقات‌اش را در نظر بگیرد تا بتواند به قانع‌کننده‌ترین وجه ممکن به دلائل یادشده دست یابد. متن مورد بحث، نخست، به مناسبت گردهمایی ویژه بزرگداشت لازارسفلد که به ابتکار سفارت اتریش در سوربن برگزار شد نوشته شده بود، و شکل کنونی آن بازنوشت مطالب اصلی مقدمه‌ای است که من به درخواست انتشارات دانشگاه شیکاگو برگزیده آثار لازارسفلد نگاشته بودم.

جامعه‌شناسی امروزه به ماده‌ای علمی تبدیل شده است که به گفته اکونومیست (مورخ ۲۱ مارس ۱۹۹۸، ص ۱۰۶) «دیگر کسی خریدارش نیست» (no longer fashionable) و دلیل این امر شاید این باشد که جامعه‌شناسی دیگر به حد گسترده‌ای نسبت به این‌گونه مسائل «نظری» بی‌اعتنا شده و، از این نیز مهم‌تر، حتی وجود این‌گونه مسائل را نیز نادیده می‌گیرد و تمامی همت خود را به انجام دادن هرچه بیشتر تحقیقات توصیفی می‌گمارد که فایده‌ای موردی و محلی دارند. و از دست رفتن جاذبه این علم بیگمان، دست‌کم تا حدی، نتیجه این امر است که جامعه‌شناسی مسائلی را که در دوره کلاسیک تاریخ‌اش منبع الهام‌اش بوده و خود آنها را از فلسفه گرفته بوده است، دیگر باره به فلسفه واگذاشته است، مسائلی چون چگونگی تبیین باورها، ارزش‌های جمعی،

نسبت موجود میان امر فردی و امر اجتماعی، چگونگی اندیشیدن به کنش و انگیزه‌هایی که می‌توان برای رفتارهای فردی در نظر گرفت، یا وزنی که می‌بایست برای جبرهای اجتماعی قائل شد، و چگونگی تحلیل این جبرها.

متونی که در صفحات آینده ملاحظه خواهید کرد همگی گزارش‌هایی‌اند که به مناسبتِ گردهمایی‌ها، کنفرانس‌ها، یا به سفارش افراد یا موسسات، نوشته شده‌اند؛ به عبارت دیگر نه نقشه‌ای واحد برای نگارش آنها در کار بوده نه طرحی کلی. ترتیب قرار گرفتن‌شان در کتاب حاضر ترتیبی کم‌ویش زمانی است. و جز بازنگری‌ها و اصلاحات جزئی تغییر دیگری در متن‌شان داده نشده است. من خود این رویه را برگزیده‌ام چرا که دربارهٔ اغلب مؤلفان مورد بحث در این نوشته‌ها کارهای مهمی صورت گرفته است که پس از تاریخ نگارش متون حاضر انجام شده‌اند. و اگر قرار بود من با توجه به این کارهای جدید در متون منتشر شده در کتاب حاضر دست ببرم کل ساختار مطالب در این نوشته‌ها می‌بایست دگرگون شود...^۱

۱۶ آوریل ۱۹۹۸، Tourgéville

۱. بند آخر مطالب را خلاصه کرده‌ام، زیرا ترجمهٔ کامل آن به درد خوانندهٔ فارسی زبان نمی‌خورد. م